

PM 2011:82 RVIII (Dnr 001-489/2011)

Ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området - vissa ändringar i kulturminneslagen (Ds 2011:6)

Remiss från Kulturdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”Ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området - vissa ändringar i kulturminneslagen” (Ds 2011:6) hänvisas till denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Madeleine Sjöstedt anför följande.

Ärendet

Kulturdepartementet har remitterat en promemoria angående ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området till Stockholms stad. I promemorian föreslås ändringar i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (kulturminneslagen) som innebär att en företagare (dvs. exploitören) ska utse den som ska utföra en särskild undersökning, arkeologisk förundersökning eller särskild utredning (arkeologisk undersökning) efter ett beslut av länsstyrelsen att en undersökning ska genomföras. Idag utser länsstyrelsen med tillämpning av ett anbudsförfarande vem som ska utföra undersökningen. Det i promemorian presenterade förslaget medför att i de fall företagen är upphandlande myndigheter eller enheter enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF) ska valet av utförare av arkeologiska tjänster ske med iakttagande av bestämmelserna i dessa lagar.

I promemorian lämnas även förslag på följändringar i kulturminneslagen och i förordningen (1988:1188) om kulturminnen m.m. (kulturminnesförordningen) samt förslag till tillägg i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter som innebär att kommuner och landsting ska få utföra sådana arkeologiska undersökningar som avses i kulturminneslagen. Det föreslås att denna verksamhet ska bedrivas på affärsrättsliga grunder och att den ska få bedrivas utan anknytning till kommunen eller landstingets område eller dess medlemmar.

Remissen i sin helhet kan läsas på

<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/161370>

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och kulturnämnden.

Stadsledningskontoret är positivt inställt till bättre förutsättningar för konkurrens på lika villkor inom uppdragsarkeologin och har ingen invändning mot förslaget att

ta bort de undantag från upphandlingslagstiftningen som finns i kulturminneslagen. Enligt kontorets uppfattning kan det dock ifrågasättas om den föreslagna modellen kommer att leda till en förbättrad konkurrens.

Kulturnämnden är inte negativ till att undantaget i kulturminneslagen tas bort men finner att en konsekvensanalys behöver göras främst för att se hur kvaliteten kan bibehållas. Nämnden förordar också en utredning av möjligheten till certifiering av undersökare.

Mina synpunkter

Stockholm är en expanderande region vilket innebär att byggtakten är hög när det gäller byggandet av arbetsplatser och bostäder. Det ligger i stadens och i medborgarnas, och även i exploateringsföretagens, intresse att de möjligheter till nya kunskaper om vår historia som detta erbjuder tas till vara på ett för alla parter så effektivt och smidigt sätt som möjligt. Under inga omständigheter vill vi gå miste om viktiga kunskaper om vår historia.

Att få en väl fungerande marknad när det gäller de uppdragsarkeologiska tjänsterna måste syfta till att höja kvaliteten i undersökningarna, bättre ta tillvara kompetens och skapa en intressantare arbetsmarknad för arkeologer. Stadsmuseets, Medeltidsmuseets och Stockholmsforskningens roll att sprida kunskap om stadens historia får inte bli lidande på grund av de föreslagna ändringarna i lagen. Under inga omständigheter får kvaliteten i de arkeologiska undersökningarna äventyras.

I promemorian görs bedömningen att det i dagsläget inte är motiverat att införa ett system med auktorisation av utförare av arkeologiska undersökningar men att det kan finnas anledning att göra en utvärdering av den nya modellen inom några år efter att de föreslagna reglerna börjat gälla. Det är därför viktigt att det, innan detta system sjösätts, har genomförts en konsekvensanalys som behövs för att se hur kvaliteten kan behållas.

Eftersom en auktorisation kan bli nödvändig bör detta undersökas innan beslut fattas om att införa en modell enligt förslaget i promemorian. Ett sådant system skulle kunna bidra till att säkerställa att arkeologiska undersökningar håller vetenskapligt god kvalitet och till att det skapas ännu bättre förutsättningar för konkurrens på lika villkor.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”Ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området - vissa ändringar i kulturminneslagen” (Ds 2011:6) hänvisas till denna promemoria.

Stockholm den 28 april 2011

MADELEINE SJÖSTEDT

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området - vissa ändringar i kulturminneslagen, sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Karin Wanngård, Roger Mogert och Tomas Rudin* (alla S) enligt följande.

Vi föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen att:

anföra följande som svar på remissen ”Ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området - vissa ändringar i kulturminneslagen”

Stockholm är en expanderande region vilket innebär att byggtakten är hög när det gäller byggandet av arbetsplatser och bostäder. Det ligger i stadens och i medborgarnas intresse att de möjligheter till nya kunskaper om vår historia som detta erbjuder tas till vara. Under inga omständigheter vill vi gå miste om viktiga kunskaper om vår historia. Stockholmare är stolta över regionens kulturarv. Värdet av att vi och kommande generationer kan få ökade kunskaper och fördjupad insikt om vår historia måste vara i förgrunden i utformandet av lagstiftningen på detta område. Dagens modell, där länsstyrelserna ska vara en konstruktiv samarbetspartner och stödja utvecklingen av olika områden samtidigt som de tillvaratar vitala kulturhistoriska samhällsintressen, har därför tjänat oss väl. Den arkeologiska professionen varnar samfällt för förslaget och hänvisar till utvecklingen i länder som Storbritannien och på Irland där de vetenskapliga intressena inte tillmäts samma betydelse. Vi ser ingen anledning att ifrågasätta professionens utlåtanden.

Det är en viktig och grannliga uppgift att utföra arkeologiska undersökningar i områden som ska exploateras. Därför är det av yttersta vikt att denna utförs av expertis som inte är knuten till det företag som ska exploatera. Risken för intressekonflikter är uppenbar. Vi anser därför att det även i fortsättningen bör vara länsstyrelsen som utser vem som ska utföra undersökningen. Det framgår av förvaltningens svar att föreliggande förslag saknar konsekvensanalys, att det inte finns något konkret förslag till certifiering av aktörer som skulle få utföra uppdragen, och att man underlåtit att ta del av erfarenheter från länder som tillämpar denna form av uppdragsarkeologi. Enligt *Stadsledningskontorets* uppfattning kan det dessutom ifrågasättas om den föreslagna modellen kommer att leda till en förbättrad konkurrens.

Det vore naturligtvis positivt att undersöka hur lagstiftningen på detta område kan bli tydligare, om det är möjligt att effektivisera handläggning av ärendena och själva undersökningarna som sådana. Men utgångspunkterna måste klart och tydligt vara att det kulturhistoriska vetenskapliga och kunskapsförmedlande uppdraget måste vara överordnat den enskilde exploatörens intresse, samt att kvaliteten och opartiskheten i undersökningarna är säkerställda. Promemorians förslag uppfyller inte dessa kriterier och ska därför i nämnda delar avvisas.

Det antecknades till förteckningen att Miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Karin Wanngård, Olle Burell och Maria Östberg Svanelind* (alla S) och *Ann-Margarethe Livh* (V) med hänvisning till reservationen av (S) i borgarrådsberedningen.

Det antecknades till protokollet att Miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

ÄRENDET

Kulturdepartementet har remitterat en promemoria angående ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området till Stockholms stad. I promemorian föreslås ändringar i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (kulturminneslagen) som innebär att en företagare (dvs. exploitören) ska utse den som ska utföra en särskild undersökning, arkeologisk förundersökning eller särskild utredning (arkeologisk undersökning) efter ett beslut av länsstyrelsen att en undersökning ska genomföras. Idag utser länsstyrelsen med tillämpning av ett anbudsförfarande vem som ska utföra undersökningen. Det i promemorian presenterade förslaget medför att i de fall företagen är upphandlande myndigheter eller enheter enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF) ska valet av utförare av arkeologiska tjänster ske med iakttagande av bestämmelserna i dessa lagar.

I promemorian lämnas även förslag på följdändringar i kulturminneslagen och i förordningen (1988:1188) om kulturminnen m.m. (kulturminnesförordningen) samt förslag till tillägg i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter som innebär att kommuner och landsting ska få utföra sådana arkeologiska undersökningar som avses i kulturminneslagen. Det föreslås att denna verksamhet ska bedrivas på affärsrättsliga grunder och att den ska få bedrivas utan anknytning till kommunen eller landstingets område eller dess medlemmar.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och kultur nämnden.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 11 april 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret är positivt inställd till bättre förutsättningar för konkurrens på lika villkor inom uppdragsarkeologin och har ingen invändning mot förslaget att ta bort de undantag från upphandlingslagstiftningen som finns i kulturminneslagen. Enligt kontorets uppfattning kan det dock ifrågasättas om den föreslagna modellen kommer att leda till en förbättrad konkurrens. Visserligen kommer det att krävas att företagare som är upphandlande myndigheter eller enheter ska iakttä reglerna i LOU eller LUF vid val av utförare av arkeologiska undersökningar men de privata företagens beställningar av undersökningar kommer å andra sidan att kunna genomföras helt utan konkurrens. I de beslut om undersökningar som länsstyrelserna fattade år 2009 utgjorde enligt uppgift från Riksantikvarieämbetet antalet privata företagare ungefär hälften av det totala antalet företagare.

Som framförts ovan görs bedömningen i promemorian att det i dagsläget inte är motiverat att införa ett system med auktorisation av utförare av arkeologiska undersökningar men att det kan finnas anledning att göra en utvärdering av den nya modellen inom några år efter att de föreslagna reglerna börjat gälla. Stadsledningskontoret anser dock att frågan om det är möjligt att införa ett system med auktorisation bör utredas vidare innan beslut fattas om att införa en modell enligt förslaget i promemorian. Ett sådant system skulle kunna bidra till att säkerställa att arkeologiska undersökningar håller vetenskapligt god kvalitet och till att det skapas ännu bättre förutsättningar för konkurrens på lika villkor.

Kontoret har ingen invändning mot förslagen till följdändringar i kulturminneslagen och kulturminnesförordningen och förslaget till tillägg i lagen om vissa kommunala befogenheter.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 mars 2011 att besvara skrivelsen genom att överlämna och återöppna kulturförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordförande Ann Mari Engel (V), Anna Greta Leijon m.fl. (S) samt Mats Berglund (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Madeleine Sjöstedt m.fl. (FP), Ariane Bucquet Pousette m.fl. (M) samt Cecilia Önfelt (C), *bilaga 1*.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 mars 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Departementspromemorian föreslår två förändringar för den uppdragsarkeologiska verksamheten för att stimulera konkurrens och minska kostnaderna för arkeologiska undersökningar, dels att undantaget från LOU och LUF som finns i Lagen (1988:950) om kulturminnen mm ska tas bort och att företagaren utser undersökaren, dels att kommunala och landstingskommunala museer ska kunna göra undersökningar på affärsmässiga grunder utan koppling till geografiskt område.

Förvaltningen är inte negativ till att undantaget i kulturminneslagen tas bort men finner att en konsekvensanalys behöver göras främst för att se hur kvaliteten kan bibehållas framförallt vid mindre exploateringsföretag. Förvaltningen förordar också en utredning av möjligheten till certifiering av undersökare.

Förvaltningen anser att Stockholms stadsmuseum med Medeltidsmuseet och Stockholmsforskningen har en väsentlig och ökande roll att sprida kunskap om stadens historia oavsett vem/vilka som varit undersökare. Att kunna ta uppdrag utanför den egna kommunens gränser kan framförallt vara aktuellt när museernas specialkompetens efterfrågas.

RESERVATIONER M.M.

Kulturnämnden

Reservation anfördes av vice ordförande Ann Mari Engel (V), Anna Greta Leijon m.fl. (S) samt Mats Berglund (MP), enligt följande.

Vice ordförande Ann Mari Engel (V), Anna Greta Leijon m.fl. (S) samt Mats Berglund (MP) föreslår att kulturnämnden beslutar enligt sitt förslag till beslut enligt följande:

att delvis godkänna tjänsteutlåtandet

att avvisa förslaget att överföra ansvaret för arkeologiska undersökningar till företagen
att anföra följande:

Vi anser att det är en viktig och grannliga uppgift att utföra arkeologiska undersökningar i områden som ska exploateras. Det är av yttersta vikt att denna utförs av expertis som inte är knuten till det företag som ska exploatera. Risken för intressekonflikter är uppenbar. Vi anser därför att det även i fortsättningen bör vara länsstyrelsen som utser vem som ska utföra undersökningen. Det framgår av förvaltningens svar att föreliggande förslag saknar konsekvensanalys och att man underlåtit att ta del av erfarenheter från länder som tillämpar denna form av uppdragsarkeologi.

Vi tillstyrker däremot den andra delen av förslaget, som innebär att kommuner och lands-ting även fortsättningsvis ska kunna åta sig att göra undersökningar på affärsmässiga grunder utan koppling till geografiskt område.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Madeleine Sjöstedt m.fl. (FP), Ariane Bucquet Pousette m.fl. (M) samt Cecilia Önfelt (C) enligt följande.

Stockholm är en expanderande region. Fram till år 2030 kommer staden befolkning att öka med ca 200 000 personer. Det innebär att byggtakten är hög när det gäller byggandet av arbetsplatser och bostäder. Det ligger i stadens och i medborgarnas, och även i exploateringsföretagens, intresse att de möjligheter till nya kunskaper om vår historia som detta erbjuder tas till vara på ett för alla parter så effektivt och smidigt sätt som möjligt. Under inga omständigheter vill vi gå miste om viktiga kunskaper om vår historia.

Att få en väl fungerande marknad när de gäller de här tjänsterna måste syfta till att höja kvalitén i undersökningarna, bättre ta tillvara på kompetens och skapa en intressantare arbetsmarknad för arkeologer. Stadsmuseets, Medeltidsmuseets och Stockholmsforskningens roll att sprida kunskap om stadens historia får inte bli lidande på grund av de förslagna ändringarna i lagen. Under inga omständigheter får kvaliteten i de arkeologiska undersökningarna äventyras.

Det är därför viktigt att man, innan detta system sjösätts har genomfört den konsekvensanalys för att se hur kvaliteten kan behållas. En certifiering av utförare är troligtvis absolut nödvändig och detta alternativ bör därför undersökas.